

Wat is er mis met het rode potlood?

De stemcomputer als onveilige en oncontroleerbare oplossing van een niet-bestaand probleem

PETER VAN DEN BESSELAAR
ANNE-MARIE OOSTVEEN

HET HELE LAND deed het al, maar volgende maand zal Amsterdam eindelijk ook met de computer stemmen. En men loopt meteen voorop, want in Amsterdam wordt de nieuwste technologie in gebruik genomen, onder meer met draadloze verbindingen. Computers zijn inmiddels zo gewoon, dat zelden wordt gevraagd naar het waarom ervan. Wat zijn eigenlijk de voordelen van de stemcomputer? Zijn er ook nadelen? Wat waren trouwens de problemen met het ouderwetse rode potlood?

Uit een recent artikel van Marieke Monden in deze krant blijkt de stemcomputer in elk geval niet goedkoper te zijn. Ook wordt het stemmen er niet eenvoudiger door. De stemcomputer vereist veel voorbereiding en veel testen, om de kans zo klein mogelijk te maken dat technisch iets mis gaat. Allerlei voorzieningen zijn nodig, zoals reserveaccu's, en er zijn noodscenario's voor alle mogelijke storingen. De kosten gaan dus niet omlaag, terwijl de kwetsbaarheid van het systeem toeneemt. En op de verkiezingsdag zelf? In de stemlokalen kost het evenveel tijd als voorheen, want de leden van de stembureaus moeten nog steeds de hele dag aanwezig zijn. Het enige voordeel dat in het *Parool*-artikel naar voren komt, is het tellen van de stemmen: "We hoeven 's avonds niet meer met ons vermoeide hoofd handmatig te tellen en ook nooit meer na te tellen."

REAGEREN?

Als u wilt reageren op artikelen in deze krant, kunt u ons schrijven of mailen.
Dat kunt u doen via Postbus 433, 1000 AK Amsterdam, of meningen@parool.nl

Maar ook dit voordeel heeft zijn nadeel, en in dit geval betreft het wel een heel groot nadeel. Wat dan? Het is essentieel dat verkiezingen controleerbaar en transparant zijn: zowel de procedure als de uitslag. De procedure met de stemcomputer is echter helemaal niet doorzichtig, geen kiezer begrijpt de details en moet dus maar geloven dat het allemaal goed en eerlijk werkt. Overigens is de software geheim, dus zelfs specialisten kunnen het niet controleren.

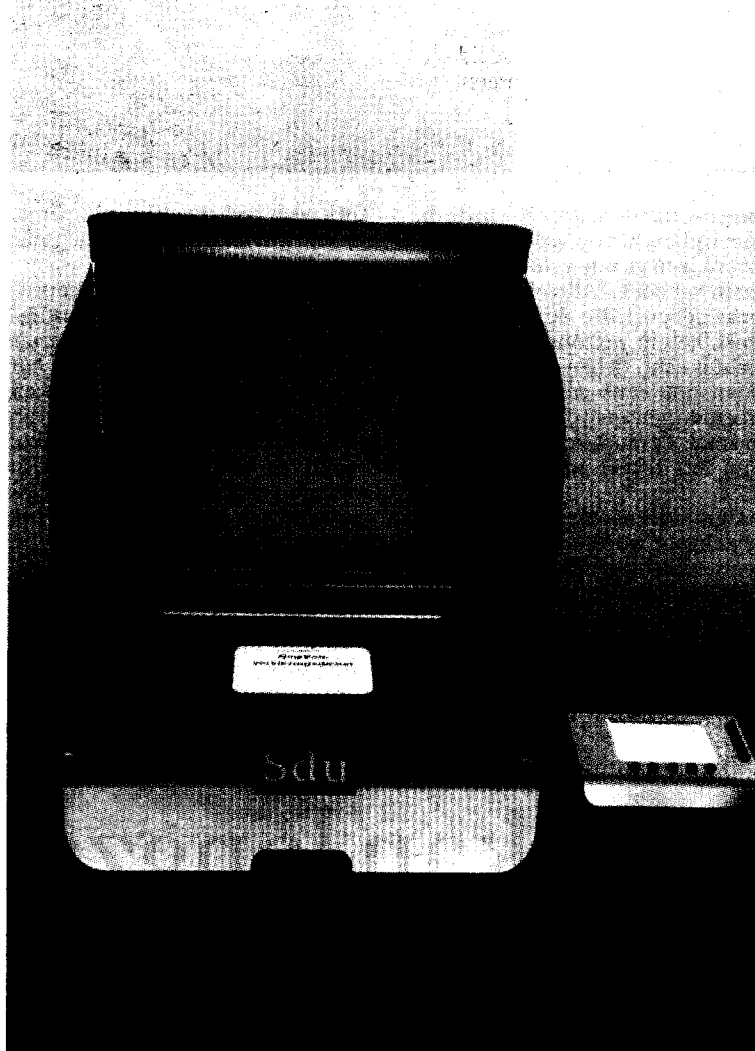
Daarnaast vereist een goed systeem dat in geval van twijfel een onafhankelijke hertelling kan worden uitgevoerd. De stemcomputer maakt dit echter onmogelijk. Een oplossing zou zijn dat bij elke stem met de computer een papieren bevestiging wordt afgedrukt, die vervolgens na controle door de kiezer automatisch in een stembus wordt gedeponeerd, de zogeheten 'voter

INTERNETSTEMMEN NÓG KWETSBAARDER DAN STEMCOMPUTER

verified audit trail' (VVAT). Maar dat gebeurt nergens. Als Marieke Monden schrijft dat 'De tijd van foute uitslagen voorbij is', vergist ze zich: de tijd van controleerbare uitslagen is voorbij.

De stemcomputer is slechts een tussenstap. Vorig najaar vroeg de VVD-fractie aan de minister van Binnenlandse Zaken om internetstemmen snel voor iedereen mogelijk te maken: stemmen vanaf elke computer, waardoor men niet meer naar het stemlokaal hoeft te gaan. Daardoor zou stemmen gemakkelijker worden, en hopelijk tot een grotere opkomst leiden. Onderzoek (waaronder onze eigen research) laat overigens zien dat dit zo niet werkt. De hierboven genoemde bezwaren tegen de stemcomputer gelden ook bij internetstemmen.

Maar hier zijn nog meer vooralsnog onopgeloste problemen. Ten

Zelfs de software is geheim.

FOTO ELSBETH TIJSSSEN

eerste is de kwetsbaarheid van internetstemmen nog groter dan bij de stemcomputer. Bijvoorbeeld door het gevaar dat hackers inbreken in het systeem om de uitslag te vervalsen, of om de verkiezingen te saboteren. Maar ook de kans op technische storingen neemt sterk toe.

Ten tweede is er de kwestie van privacy. Bij internetstemmen moet de kiezer zich online identificeren, waardoor de mogelijkheid ontstaat

de persoonsgegevens te koppelen met de uitgebrachte stem: weg geheime verkiezingen. Hoe groot is dit risico? Gegeven de hedendaagse trend steeds meer privacybescherming op te offeren in de strijd tegen misdaad en terrorisme, valt hier het ergste te vrezen.

Internetstemmen is ook op een andere manier riskant. De kiezer stemt bijvoorbeeld thuis of op het werk en ontbeert daardoor de privacy van het stemhokje. Daardoor

kunnen anderen bij het stemmen aanwezig zijn en invloed uitoefenen op wat wordt gestemd. Bovendien blijkt uit ons onderzoek dat de opvatting van mensen over de veiligheid, betrouwbaarheid en privacy van internetstemmen invloed heeft op het stemgedrag. De kans dat burgers die het systeem niet vertrouwen niet of minder radicaal stemmen, neemt toe.

TEN DERDE zijn toegang tot, en vaardigheden in, het gebruik van computers nog steeds ongelijk verdeeld: de zogenaamde digitale tweedeling. Voor sommigen zal internetstemmen daarom minder geschikt zijn. Het gebruikelijke tegenargument is dat er naast internetstemmen alternatieve mogelijkheden om te stemmen zullen blijven bestaan. De stemcomputer laat echter zien dat dit een twijfelachtig argument is – het vertrouwde (en betrouwbare!) stemmen met een rood potlood is per slot van rekening gewoon afgeschaft.

Samenvattend, een goed kiesstelsel moet in elk geval voldoen aan de volgende eisen: betrouwbaar, veilig, geheim, controleerbaar en voor iedereen even toegankelijk. De stemcomputer en internetstemmen voldoen niet aan deze eisen. De kosten nemen eerder toe dan af, de kwetsbaarheid neemt toe, en het is onmogelijk te controleren of de verkiezing eerlijk en geheim verloopt en of de uitkomst correct is. Waarom blijven we (in elk geval voorlopig) niet gewoon stemmen met het vertrouwde rode potlood? De computer is namelijk niet altijd de oplossing – zeker niet wanneer er eigenlijk geen probleem is.

Anne-Marie Oostveen rondt een proefschrift af over internetstemmen. Peter van den Besselaar is bijzonder hoogleraar communicatiewetenschap aan de Universiteit van Amsterdam en hoofd van de science system assessment afdeling van het Rathenau Instituut.